

ГЕОГРАФІЧНІ ОРІЄНТИРИ МІГРАЦІЙНОГО РУХУ РОБОЧОЇ СИЛИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

***Анотація.** Вивчаються географічні орієнтири міграційного руху робочої сили. Розглядаються зміни у структурі робочої сили України та Запорізької області в результаті дії міграційних процесів. Актуалізується необхідність поглиблення заходів щодо запобігання еміграції висококваліфікованих працівників як елемента втрати людського капіталу України та оптимізації міграційних потоків сільського населення з метою регулювання ринку робочої сили й забезпечення ефективної продуктивної зайнятості населення в сільській місцевості.*

***Ключові слова:** міграція, міграція робочої сили, географічні орієнтири, види міграції.*

Постановка проблеми. Міграційні процеси є природнім проявом побудови в Україні економіки відкритого типу і її інтеграції у світове господарство. Глобалізація, розвиток телекомунікаційних технологій у сфері зв'язку та руху капіталу створює сприятливі передумови щодо міжнародного руху населення, у тому числі робочої сили. Мотиви переїзду формують основні міграційні потоки – це трудова міграція (становить більшу частку серед загального міграційного потоку, обумовлена бажанням покращити матеріальне становище своє і своєї родини), міграція пов'язана із навчанням, міграція біженців та вимушених переселенців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За результатами прес-конференції ПРООН «Свобода пересування: як міграція населення може стимулювати розвиток людського потенціалу в світі та Україні» [5], визначено, що кожен сьомий житель планети задіяний у міграційному процесі, що актуалізує це питання.

Проблеми міграції, у тому числі і трудової, вивчають фахівці різних галузей: демографи, соціологи, економісти, географи й інші. Величезний внесок у вивчення питань трудової міграції, теорії та практики міграційних процесів здійснили: Е.М. Лібанова [2], О.В. Позняк [2], О.А. Малиновська, В. Приймак, В.С. Стешенко [1], О.У. Хомра [1], К.І. Якуба [4] й інші.

За офіційними даними близько трьох, а за неофіційними – близько семи мільйонів українців працюють за кордоном, проте міграційне сальдо в Україні і за регіонами країни має позитивне значення, доцільно буде з'ясувати причини такої ситуації на регіональному рівні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). У запропонованій статті стоїть за мету з'ясувати особливості міграційних процесів у Запорізькій області на фоні загальноукраїнських тенденцій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток ринкової економіки дає можливість людині самостійно вирішувати питання, пов'язані із зайнятістю. Зростання трудової активності населення та його мобільності пов'язана із пошуком більш привабливої форми та місця зайнятості кожного індивідуума.

В Україні міграційні процеси мали різний вплив. З 1994 по 2004рр., в період масового виїзду українців до інших країн світу, міграційні процеси посилюють депопуляцію населення України. В умовах глибокої економічної кризи орієнтація населення України за кордон значно посилилася. Починаючи з 2004р., скорочення кількості прибулих відбувається більш повільними темпами, ніж скорочення кількості осіб, що виїжджають за межі України, за рахунок цього формується позитивний міграційний приріст. [3, с. 195-198]. Проте ця ситуація є неоднозначною у розрізі міських та сільських поселень (табл. 1). Тут присутні прояви поляризації розселення – обезлюднення сільських територій і концентрації населення навколо міст, особливо великих, таких, як обласні центри і столиця.

Так історично склалося, що головним міграційним партнером України є Росія – 45,1% усіх мігрантів приїхало з Росії, і 35,3% – виїхало до неї. Традиційно іммігрантів приваблюють такі міста і регіони як: м. Київ, Київська та Одеська області, Автономна Республіка Крим. Проте безпосередня близькість Запорізької області, з Північно-Східного краю до промислових зон та Південно-Західного – до курортних, обумовлює важливість її участі у міграційних процесах.

Таблиця 1

**Розподіл мігрантів за потоками і типом поселень
в Україні за 2011-2012рр., осіб**

Міграційні потоки	2011 рік			2012 рік		
	Кількість прибулих	Кількість вибулих	Міграційний приріст, скорочення (-)	Кількість прибулих	Кількість вибулих	Міграційний приріст, скорочення (-)
Всі типи поселень						
Всього	669397	652301	17096	726226	664382	61844
у тому числі внутрішньорегіональна міграція	379542	379542	X	377590	377590	X
міжрегіональна міграція	258171	258171	X	272275	272275	X
міждержавна міграція	31684	14588	17096	76361	14517	61844
Міські поселення						
Всього	468723	447407	21316	526695	461223	65472
у тому числі внутрішньорегіональна міграція	248757	244485	4272	249491	245425	4066
міжрегіональна міграція	196081	190728	5353	209256	20348	5808
міждержавна міграція	23885	12194	11691	67948	12350	55598
Сільська місцевість						
Всього	200674	204894	- 4220	199531	203159	- 3628
у тому числі внутрішньорегіональна міграція	130785	135057	- 4272	128099	132165	- 4066
міжрегіональна міграція	62090	67443	- 5353	63019	68827	- 5808
міждержавна міграція	7799	2394	5405	8413	2167	6246

Джерело: за даними Державної служби статистики України

**Міграційний процес за потоками та місцем проживання у
Запорізькій області, приріст (скорочення), осіб**

Міграційні потоки	Роки				
	2008	2009	2010	2011	2012
Усього, осіб					
Усього	- 370	117	186	- 812	1099
Міжрегіональна міграція	н.д.	- 485	- 529	- 1387	- 1361
Міждержавна міграція	н.д.	602	715	575	2460
у т. ч. - міські поселення, осіб					
Усього	875	654	696	- 231	1266
Внутрішньорегіональна міграція	938	462	488	367	72
Міжрегіональна міграція	- 63	- 170	- 301	- 1018	- 1057
Міждержавна міграція		362	509	420	2251
- сільська місцевість, осіб					
Усього	- 1245	- 537	- 510	- 581	- 167
Внутрішньорегіональна міграція	- 938	- 462	- 488	- 367	- 72
Міжрегіональна міграція	- 307	- 315	- 228	- 369	- 304
Міждержавна міграція		240	206	155	209

Джерело: за даними Головного управління статистики в Запорізькій області

Загальна міграційна ситуація в Запорізькій області (табл. 2) в цілому відповідає загальноукраїнським тенденціям, проте 2011р. характеризується негативним міграційним сальдо не лише у сільській місцевості, а й у міських поселеннях. В умовах посткризового стану економіки в країні продовжується процес перерозподілу населення з депресивних областей і районів до тих, які пропонують кращі умови працевлаштування, вищий рівень заробітної плати й інші переваги. Аналіз міжрегіональної міграції свідчить про переважання відпливу населення із Запорізької до інших областей країни. Серед тих регіонів, які є найбільш привабливими для мешканців Запорізької області, можна виділити Дніпропетровську та Донецьку області, м. Київ, Херсонську та Харківську області, АР Крим (рис.1). Проте з означених областей спостерігається й обернений процес, хоча й з меншою інтенсивністю.

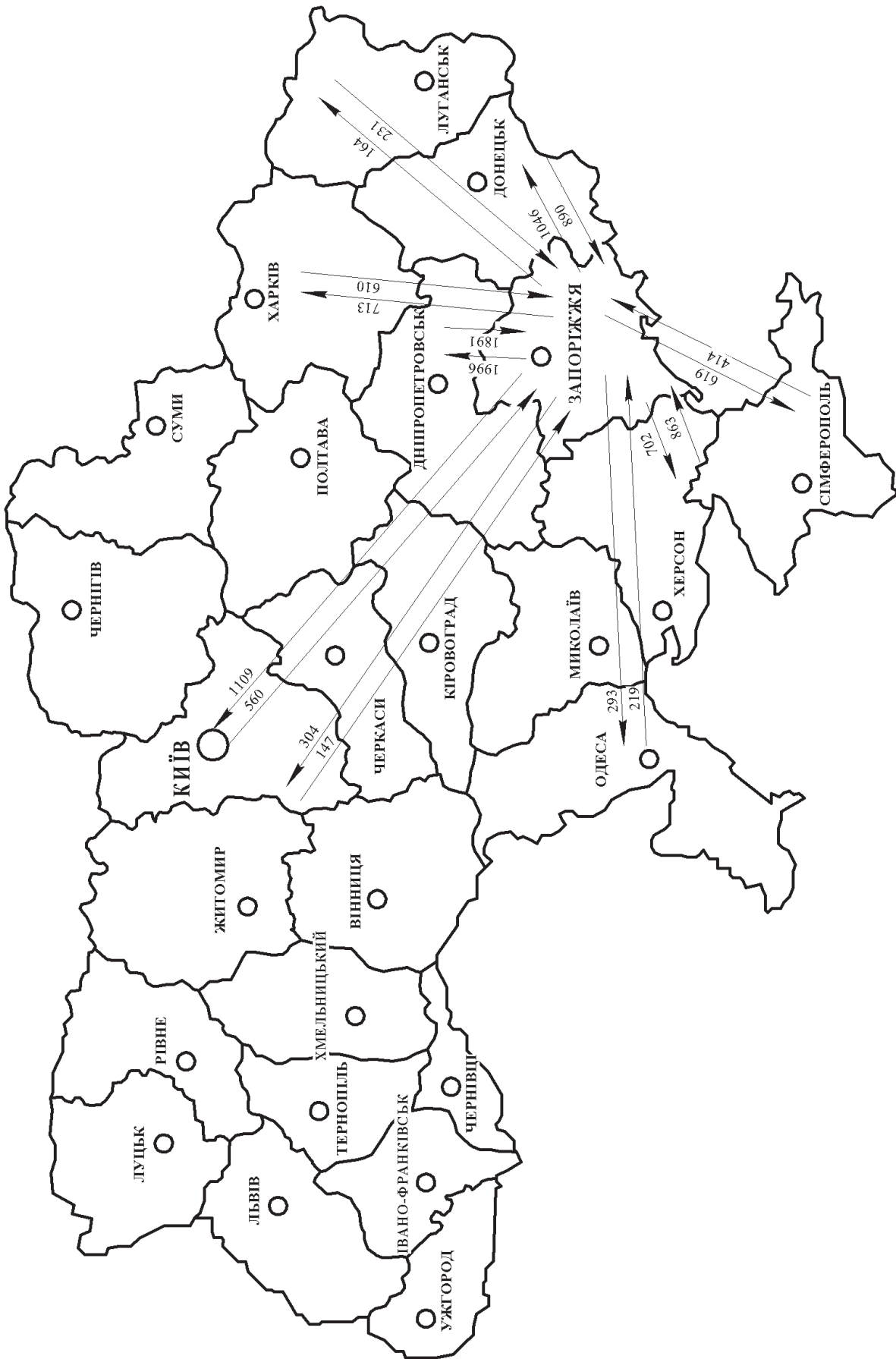

Рис. 1 Основні міжрегіональні міграційні потоки за участю Запорізької області у 2011 році

При аналізі міграційних потоків за типами поселень як на рівні держави, так і на рівні Запорізької області спостерігається приплив іммігрантів як у міські, так і у сільські поселення. Переселення зовнішніх мігрантів до сільських територій України можна розглядати як можливість поліпшити демографічну ситуацію на селі або хоча б зменшити негативні прояви впливу людського капіталу. Привабливість сільської місцевості для зовнішніх мігрантів полягає у більшій доступності житла, а також те, що аграрна праця допускає відсутність у населення високої кваліфікації і довготривалої професійної підготовки. Доцільно було б даний міграційний процес контролювати та спонукати системою розроблених та придатних до життя заходів та програм пристосування іммігрантів до українського сільського життя. Оскільки переселенці, не знайшовши законних джерел заробітку, можуть погіршити криміногенну ситуацію на селі, яка й так ускладнюється проявами економічної нестабільності та складністю роботи правоохоронних органів у селах.

Висновки. Сучасні міграційні процеси при відповідній законодавчій базі можуть стати запорукою поліпшення демографічної ситуації в сільській місцевості. Механізм оптимізації міграційних потоків сільського населення має стати одним із важелів регулювання ринку робочої сили й ефективної продуктивної зайнятості населення, юридично правовою основою докорінного поліпшення життєвого рівня селян, забезпечити збереження і розвиток життєвого та трудового потенціалів нашої країни.

Доцільно в подальшому продовжити дослідження даної теми у напрямку виявлення причин міграційних процесів від ряду соціально-економічних факторів за допомогою економіко-математичних методів задля оцінки важливості і ступеня впливу кожного чинника на загальну міграційну ситуацію.

Список літератури.

1. Демографічна криза в Україні. Проблеми дослідження, витоки, складові, напрями протидії / НАН України. Інститут економіки / за ред. В. Стешенко. – К., 2001. – 560 с.

2. Зовнішні трудові міграції населення України / за ред. Е.М. Лібанової, О.В. Позняка. – К.: РВПС НАН України, 2002. – 206 с.

3. Лукіна Г.І. Вплив міграційних процесів на формування людського капіталу / Г.І. Лукіна // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / За ред. М.Ф. Кропивка. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2013. - № 1(21). – Т. 2. – С. 194-201.

4. Якуба К.І. Життєвий і трудовий потенціал сільського населення України. Теорія, методологія, практика / К.І. Якуба. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 362 с.

5. Human development reports [Електронний ресурс] // Офіційний сайт ПРООН. – Режим доступу: <http://www.hdr.undp.org>.

***Аннотація.** В умовах посткризисного стану економіки в Україні продовжується процес перерозподілу населення з депресивних областей і районів в більш сприятливі. Переселення зовнішніх мігрантів в сільські території України можна розглядати як можливість покращити демографічну ситуацію на селі. Актуалізується необхідність оптимізації міграційних потоків сільського населення з метою регуляції ринку праці.*

***Ключові слова:** міграція, міграція праці, географічні орієнтири, види міграції.*

***Summary.** Migratory processes are the display of construction in Ukraine of economy of the opened type and its integration in a world economy. Globalization, development of telecommunication technologies in the field of connection and capital flow creates favourable pre-conditions in relation to international migration of population.*

In the conditions of the consisting of economy country the process of redistribution of population proceeds from the depressed areas and districts in more favourable. The analysis of migration between regions testifies to predominance of departure of population from Zaporozhia in other areas. Among those regions which are most attractive for the habitants of the Zaporozhia area, it is possible to select Dnepropetrovsk and Donetsk of area, м. Kiev, Kherson and Kharkov areas.

Migration of external in rural territories of Ukraine it is possible to examine as possibility to improve a demographic situation on a mud flow. The attractiveness of rural locality for external consists in greater availability of habitation, and also that agrarian labour is assumed by absence at the population of high qualification and of long duration professional preparation. Modern migratory processes, at the proper legislative base, can become the mortgage of improvement of demographic situation in rural locality. The necessity of deepening of measures актуалізується on prevention of emigration of highly skilled workers as an element of loss of human capital of Ukraine and optimization of migratory streams of rural population with the purpose of adjusting of market of labour force and providing of effective productive employment of population in rural locality.

***Keywords:** migration, migration of labour force, geographical migration, types of migration.*